

STEENHUIZE - WIJNHUIZE
D'HANE-STEENHUYSE

H.J. HERPELINCK

Op 17 januari 2026 is het precies tweehonderd jaar geleden dat D'Hane Jean-Baptiste, kamerheer van Koning Willem I, lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal, Graaf (1816), Ridder van Oost-Vlaanderen, laatste Heer van het Prinsdom Steenhuyse onder het Ancien Regime (1784), etc... in zijn kasteel te Gent overleed.

Ook na tweehonderd jaar is het passend hulde te brengen aan de eminente edelman D'Hane Jean-Baptiste, zich handhavend in de woelige tijden van oud naar nieuw.

De auteur.

D'HANE-STEENHUYSE

A DEO ET REGE

D / 2025 / H.J. HERPELINCK , UITGEVER
© 2025 H.J. HERPELINCK
DATAPRINT DILBEEK

1. DE EERSTE VERMELDINGEN

Hotel D'HANE aan de Veldstraat 55 te Gent, opgericht door D'HANE – D'HANE (Alliantiewapen in het fronton van het gebouw).

1. DE ALLEREERSTE VASTSTELLINGEN

D'HANE was oorspronkelijk een adellijke familie in de Oostenrijkse Nederlanden. Aan het begin van de 14de eeuw verscheen een tak uit dit geslacht ook bij ons: een zekere De HANE Hendrik (°15de eeuw) huwde De Brune Barbe (° 15de eeuw). Uit dit huwelijk werden geboren:

1. De HANE Catherine (° 15de eeuw), die GHYS Livin huwde.
2. De HANE Barbe (° 15de eeuw), die BEKAERT Omer huwde.
3. De HANE Jan (° 15de eeuw), huwde VAN HOOREBEKE Elisabeth (+ 1495) en VAN DEN BROECKE Catherine (+ 1542).

Uit (3) hierboven werden geboren:

1. D'HANE Elisabeth.
2. D'HANE Sebastiaan (° 11 juli 1499 - + 1582) huwde HALSEBERGH Elisabeth (+ 1585).
3. D'HANE Lievine.
4. D'HANE Jossine.

Uit de afstamming van D'HANE Sebastiaan (1582) volgt¹:

1. D'HANE Jan (1549-1624) huwde VAN OVERLOOP Agnes en DE NEVE Erasme.
2. D'HANE Marie (1550-1583) huwde WILGIERS François.
3. D'HANE Sebastiaan (23 oktober 1554-13 mei 1595) huwde STALINS Anne Jeanne (+1641).
4. D'HANE François (1556-1604) huwde VAN DER HEYDEN Jeanne.

¹ Stad Gent, Culturele Zaken en Monumentenzorg: D'HANE-STEENHUYSE.

Uit het huwelijk van D'HANE Sebastiaan (1554-1595) met STALINS Anne-Jeanne (+ 1641) werden geboren:

1. D'HANE Jacques (1590-1659).
2. D'HANE Sebastiaan (10 september 1593 – 25 oktober 1682) huwde JACOBS Anne-Marie (1622 – 1652).

Uit het huwelijk van D'HANE Sebastiaan (1593 – 1682) met JACOBS Anne-Marie volgt :

1. D'HANE Jan-Baptiste (° 13 juli 1624 - + 2 januari 1689) huwde DE JONGHE Marie-Therese (1619 – 1651) en DE NEULANT Marie Anne (1625 – 1712).
2. D'HANE Jacques (1625 – 1689).
3. D'HANE Sebastien (1629 – 1688).
4. D'HANE Marie-Françoise (1630 – 1717) huwde STALINS Gilles-Ferdinand.
5. D'HANE François-Ferdinand (1634 – 1682) huwde Van SCHAUVERBEKE Marie-Antoinette.
6. D'HANE Ignace – Leopold (1636 – 1659).
7. D'HANE Henri - Philippe (1637 – 1658).
8. D'HANE Jerome-Sebastiën (1638 – 1701) huwde DE WILDE Marie-Philippine.
9. D'HANE Marie - Anne (°1639) huwde THADEI – DE CLEVES François.
10. D'HANE Juste-Armand (1643 – 1667).
11. D'HANE Gillis – Albert (+ 1645).
12. D'HANE Marie – Walburge (1646 – 1709) huwde TRADEI - DE GROEFF Jean.
13. D'HANE Jacques-Frederic (+ 1659).

Uit de afstamming van D'HANE Jean-Baptiste (1624 – 1689) volgt:

1. D'HANE Marie -Anne-Thérèse (1651 – 1706) huwde RIJM Jean-François.
2. D'HANE Marie – Gabrielle (1654 – 1678).
3. D'HANE Olivier – Emmanuel (° 1656).
4. D'HANE Jean – Baptiste (30 maart 1659 – 30 juni 1725) huwde MANTELS Marie-Claire (5 december 1672 - 11 maart 1705).
5. D'HANE Marie – Françoise (1662 – 1694) huwde VAN DER MEERSCHÉ Jean – Baptiste.
6. D'HANE Sebastiën (1663 – 1667).

Uit de afstamming van D'HANE Jean-Baptiste (1659-1725) volgt:

1. D'HANE Marie-Jeanne (° 1688).
2. D'HANE Marie-Anne-Victoire (° 1690).
3. D'HANE Leopold -Joseph-Emmanuel (° 1693).
4. D'HANE Ferdinand-Maximilien (° 12 oktober 1694) huwde NEWTON Marie Sara.
5. D'HANE Marie Claire Isabelle (° 26 mei 1696 – 4 januari 1760) huwde DE LA FAILLE Jean-François (22 mei 1688 – 15 mei 1761).
6. D'HANE Charlotte-Angelique (23 maart 1698 – 22 juli 1762) huwde VAN DER HAEGHEN Pierre-Ignace (+ 10 november 1769).
7. D'HANE Olivier-Sebastiën (° 1699).
8. D'HANE Marie-Françoise (° 11 oktober 1700) huwde D'HANE Eugène-Joseph (+ 17 oktober 1736).
9. D'HANE Emmanuel-Ignace (31 juli 1702 – 14 oktober 1771) huwde D'HEYNE Jeanne-Thérèse -Philippine (3 juli 1705 – 5 april 1736) en DE MEY Marie Jeanne-Aloïse (11 februari 1694 – 14 augustus 1766).

Het riante “lustkasteel” in de Veldstraat te Gent heeft in de loop der jaren meerdere voorname gasten ontvangen, o.a. : Talleyrand, die Napoleon Bonaparte vergezelde, logeerde er in 1803. Jérôme Bonaparte, koning van Westfalen, resideerde er in 1811. Tsaar Alexander I van Rusland verbleef er in 1814. Van 30 maart tot 22 juni 1815 verbleef de Franse koning Louis XVIII in het hotel (op vlucht voor de teruggekeerde Napoleon Bonaparte). Ook nog in datzelfde jaar logeerde er de Nederlandse Koning Willem I ter gelegenheid van zijn “blijde intrede” in de stad Gent.

2. D’HANE de LEEUWERGEM

Het kasteel van Leeuwerghem, gebouwd door D’HANE Pierre Emmanuel (1726-1786).

Uit het huwelijk van D’HANE Emmanuel-Ignace (1702-1771) sproten²:

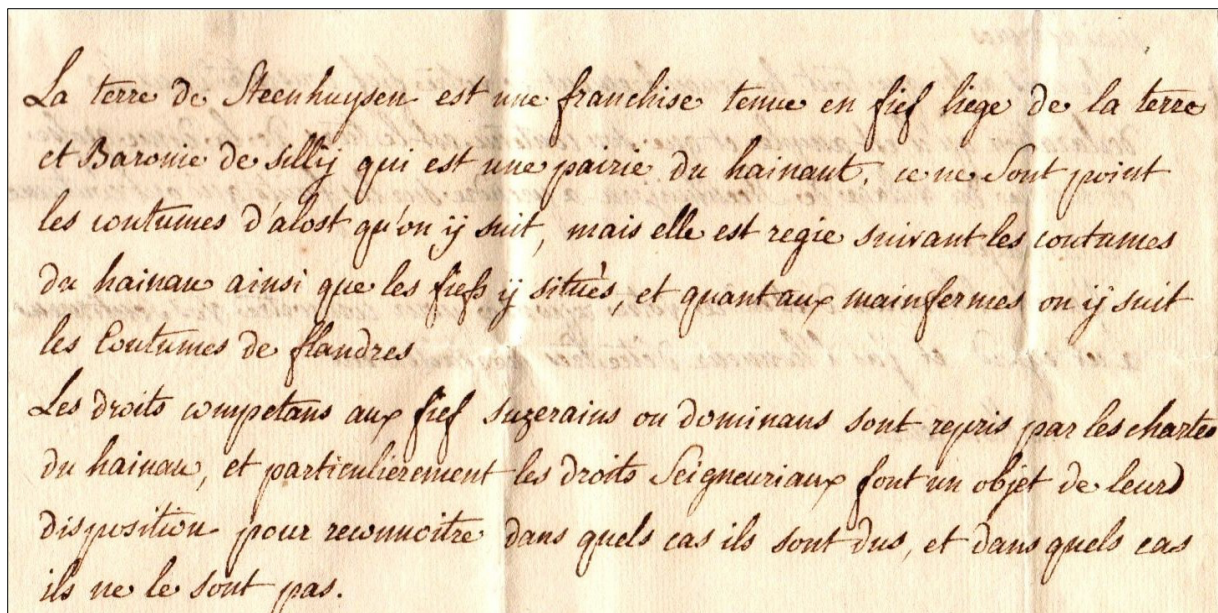
1. D’HANE de LEEUWERGEM Pierre Emmanuel (29 oktober 1726- 5 april 1786) huwde DE LA VILLETTE Colette Thérèse (26 oktober 1722- 30 oktober 1797).
2. D’HANE Jean François Alexandre (24 maart 1729-17 februari 1763).

Emmanuel-Ignace liet zijn kasteel, in classicistische barok, oprichten op dezelfde plaats alwaar reeds eerder een renaissancekasteel en een middeleeuws slot gebouwd waren³. Het domein met zijn kasteel behoorde lange tijd aan de erfgenamen van de adellijke familie D’HANE. Dit is vandaag eigendom van de familie de la Faille D’Huyse.

² Stad Gent, Culturele zaken en Monumentenzorg: D’HANE-STEENHUYSE.

³ Bij de bouw van zijn kasteel werden grondvesten van vroegere kastelen gevonden.

3. HET PRINSDOM STEENHUYSE ONDER HET ANCIEN REGIME

“ La terre de Steenhuyse est une franchise tenue en fief liege “

Chartres de votre tres obéissante servante Le Clercq de Gy (Mons, le 4 juin 1770).⁴

In de middeleeuwen waren onze streken opgedeeld in tal van heerlijkheden die met elkaar weinig te maken hadden. Hun gemeenschappelijk bindmiddel was de landheer en desgevallend daaronder de abdij.

Steenhuize bezat een afzonderlijke status die in het charter van 1770 een “fief liége” werd genoemd; een vrijdom afhankelijkheid van de Baronie van Silly (Henegouwen) maar het gewoonterecht volgde van de stad Aalst (onder Vlaanderen).

⁴ Chartre a Monsieur De Borluut, Seigneur de Borluut, Conseller de Sa Majesté en son Conseil de Flandres et de Gand.

2. DE FAMILIE D'HANE-STEENHUYSE

1. D'HANE-STEENHUYSE J. B. (1757 – 1826)

Jean- Baptiste D'HANE (1757-1826), werk van Pieter Van Hanselaere uit 1814.

1. 1. GENEALOGIE

Uit het huwelijk van D'HANE DE LEEUWERGHEM Pierre Emmanuel(1726-1786) met DE LA VILETTE Colette Thérèse (1722-1797) werden geboren:

1. D'HANE DE LEEUWERGHEM Emmanuel Pierre (21 maart 1751- 6 september 1797) die CHERS Elisabeth huwde.
2. **D'HANE-STEENHUYSE Jean Baptiste Marie** (24 augustus 1757- 17 januari 1826) huwde met RODRIGUEZ D'EVORA Y VEGA Marie Madeleine (°Gent, 1 november 1760 – Gent, 11 juli 1842).
3. D'HANE Marie Collette Xavière Ghislaine (5 april 1761 – 10 februari 1823) huwde DE LA FAILLE D'ASSENEDE Joseph Sébastien (20 januari 1756 - 7 november 1830).

Uit het huwelijk van D'HANE STEENHUYSE Jean Baptiste Marie (1757-1826) met RODRIGUEZ D'EVORA Y VEGA Marie Madeleine (1760-1842) werden geboren:⁵

1. D'HANE-STEENHUYSE Julie Marie Aspasia (Gent, 7 november 1784- Gent, 24 september 1835) huwde VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE Chrétie (Gent, 9 oktober 1780 - Gent, 15 januari 1858).
2. D'HANE-STEENHUYSE Charles Joseph (3 april 1787 - Gent, 29 april 1858) huwde DONS DE LOVENDEGHEM Christine Josephine (14 oktober 1782 - 9 oktober 1846).
3. **D'HANE-STEENHUYSE Louis Emmanuel** (23 november 1788 – 20 juli 1861 huwde DE KERCKHOVE DOUSSELGHEM Virginie Collette (11 januari 1801 – 29 maart 1871).
4. D'HANE-STEENHUYSE Constantin Joseph (18 september 1850 – 1790).

D'Hane Constantin streed in 1815 in het leger van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden.

Hij nam op 18 juni 1815 deel aan de Slag van Waterloo tegen de Fransen.

Hij bleef daarna actief in het leger van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden.

5. D'HANE-STEENHUYSE Eugène Emmanuel (5 juli 1795 - 29 april 1853).
6. D'HANE-STEENHUYSE Jean Baptiste (6 februari 1797 – 30 november 1858) huwde DE POTTER DE COMINES Adélaïde Marie (12 september 1803 – 16 april 1844).
7. D'HANE-STEENHUYSE Edmond Joseph Marie (°6 juni 1802).

⁵ Stad Gent: Culturele Zaken en Monumentenzorg: D'HANE.

1.2. GRAAF D'HANE JEAN-BAPTISTE EN ZIJN NIEUWE HEERLIJKHEID STEENHUYSE

Alexander Jozef De Wolff, Heer van Steenhuyse, kapitein bij het regiment van Murray, overleed in 1784⁶. De heerlijkheid Steenhuyse werd nog datzelfde jaar op 1 december verkocht voor 150.311 Gulden 12 Stuivers aan D'HANE Jean-Baptiste. Deze Heer had voor de heerlijkheid een hoog bedrag neergeteld in de hoop de titel van Prins te voeren. Dit werd hem evenwel niet gegund omdat de inkomsten van Steenhuize te laag waren.⁷

Teneinde deze inkomsten te verhogen greep J.B. D'HANE terug naar de gekende middelen: de herenrechten moesten strikt toegepast worden en hij liet nagaan of bepaalde van deze rechten na verloop van tijd niet onrechtmatig vervallen of achterwege gebleven waren. Onnodig te zeggen dat de Steenhuizenaars de hebzuchtige ijver van hun meester ongepast vonden in een tijd waarin alles in vraag werd gesteld.

Na de dood van Keizer Jozef II van Oostenrijk in februari 1790 trok diens broer Leopold II de meeste verordeningen van de Oostenrijkse Nederlanden in, waaraan zijn verhoogde populariteit te danken was.

De Steenhuizenaren zijn Oostenrijks gezind

Einde mei 1790 brak er in de Zuidelijke Nederlanden een plattelandsopstand los. Deze opstand speelde zich voornamelijk af tussen Oudenaarde, Aalst en Noord-Henegouwen. De toen bestaande maatschappij werd volledig in vraag gesteld: geestelijke tienden moesten afgeschaft worden, de herenrechten ongedaan gemaakt en de “derde stand” opgedoekt. De revolutie had het herstel van de vroegere orde als doel en het volk wou Leopold II van Oostenrijk terug.

Ook Steenhuize was een kern van het verzet. In zijn correspondentie van september/oktober 1790 beklagde Graaf D'Hane J.B. zich nog altijd over de “*antipatriotique gepijzen*” van zijn heerlijkheid⁸ waar men met luide stem “*Vivat Leopoldus*” riep. De Graaf was beschaamd door “*de vlekke waarmede de parochie besmet was*”.

Maar Steenhuize stond met zijn ideeën niet alleen

Het al dan niet aanvragen van de vroegere preëminentie

Aan het einde van het Ancien Régime stonden de middeleeuwse instellingen ter discussie. Desgewenst kon de vroegere toestand opnieuw aangevraagd worden. De Steenhuizenaars waren niet gebrand op hun gewezen status van vrijheerlijkheid. In 1792 schreef D'HANE-STEENHUYSE aan de baljuw dat men verkeerd handelde door van de vroegere status af te willen. De Graaf kon de Steenhuizenaars niet begrijpen omdat zij geen belang hechtten aan de rechten die hun toelieten zichzelf te taxeren en te belasten, rekeningen op te maken zonder tussenkomst van commissarissen en vrij te zijn in doen en laten.

⁶ H.J. Herpinck, *Bijdragen tot de geschiedenis van Steenhuize-Wijnhuize - Deel 1: Heren en Prinsen te Steenhuize*, Steenhuize 2006, p. 56.

⁷ H.J. Herpinck, *Bijdragen tot de geschiedenis van Steenhuize-Wijnhuize - Deel 2: Steenhuize-Wijnhuize, Mijn dorp van toen*, Steenhuize 2006, p. 7.

⁸ D'HANE Jean-Baptiste- Marie, *Correspondentie anno 1790*.

J.B. D'Hane krijgt een afkeer van zijn heerlijkheid

Het verwerven van de heerlijkheid

Het hoge bedrag dat de Graaf moest neertellen voor zijn aankoop was in vele opzichten een riskante bedoening. Hij kocht Steenhuize aan om daarna de titel van Prins te voeren: daar de inkomsten van Steenhuize daar niet toe bijdroegen werd de gegeerde titel hem ontzegd.

Allerhande moeilijkheden met de ingezetenen

De Oostenrijkse gezindheid van de Steenhuizenaren⁹ (1790).

De rel over de aanstelling van een koster (1792)

“In den tijd” had Steenhuize twee koster: de gebroeders Adriaen en Jean-Baptiste Van Den Noortgate. Na de dood van Jean-Baptiste in januari 1792 begonnen de moeilijkheden. Graaf D'HANE besliste dat de parochie voortaan Adriaen als enige koster zou hebben. De schoonzoon van de overleden koster, Livinus De Turck, eigende zich op eigen initiatief de functie van koster toe. De Graaf was hieromtrent zeer ontstemd. Op advies van de pastoor werd Livinus evenwel op 28 mei 1792 als tweede koster aangesteld.

De perikelen over de bouw van een kerk (1792 – 1794)

Kerk O.-L.-V. Hemelvaart en de H. Catharina, gebouwd in 1835 (Sottegem - G. Eylenbosch en Fr. Dupon)

⁹ A. Rose, *Het Land van Aalst*, jg. 42, anno 1990: *De landsheerlijke reactie in Vlaanderen, casus Steenhuize*, p. 186-188: Eind mei 1790 had er in Zuid-Vlaanderen een plattelandsofstand plaats die zich voornamelijk afspeelde tussen Oudenaarde, Aalst en het noorden van Henegouwen. Deze bracht de resultaten van de Brabantse Omwenteling tegen het Oostenrijks bewind aan het wankelen. De opstandelingen eisten de terugkeer van de Oostenrijkse Keizer. Hierdoor kwamen de Steenhuizenaren in aanvaring met Jean-Baptiste D'HANE die de houding van zijn ingezetenen betreurde. Steenhuize was één van de kernen van een opstand tegen de bestaande macht.

Het alliantie wapen D'HANE – de KERCKHOVE -D'OUSSELGHEM op de tombe van het hoofdaltaar in de kerk O.L.V. – Hemelvaart te Steenhuyse (LINHOFF TECHNICS).

In 1791 besloot pastoor Petrus Lecerf een nieuwe kerk te laten bouwen. Jean-Baptiste D'HANE- STEENHUYSE was hiervoor ook te vinden. De Graaf keurde evenwel het ontwerp van het nieuwe gebouw af, omdat het naar zijn mening door een architect moest opgesteld worden. Hij beloofde bovendien in te staan voor een mooi en hoog hoofdaltaar in witte marmer. De uitvoering van de plannen bleken niet vlot te verlopen en bovendien was er van de wensen van pastoor Lecerf nog weinig terug te vinden. In februari 1792 waren de onderlinge verhoudingen tussen D'HANE, de wethouders en de pastoor volledig zoek. De plannen liepen grote vertraging op en de kerkvervolgung tijdens de Franse overheersing deed daarna de rest. In 1835, of 44 jaren later, werd uiteindelijk met de bouw van de huidige kerk begonnen.

Moeilijkheden met de plaatselijke officieren

Vooraf de moeilijkheden met de plaatselijke officieren die Steenhuyse regeerden zonder D'HANE (1790), verzuurden de onderlinge verhoudingen. Onze gezagdragers verkozen de genegenheid van de dorpingen boven de gestrengheid van de verre brieven uit de Veldstraat te Gent.

Franse soldaten plunderen het kasteel

Daarenboven plunderden Franse soldaten in de lente van 1792 het kasteel. Graaf D'HANE kon alleen de schade vaststellen. Aan de griffier van Steenhuyse liet hij nog op 4 juni 1793 weten dat hij niet meer zinnens was zijn kasteel dat jaar te bewonen omdat de Fransen het kasteel hadden “ontbloot van alles”. De Graaf zou uit Steenhuyse voor altijd wegblijven, zo schreef hij, als hij er zijn kasteel niet had.

*Het Prinsenkasteel gebouwd door Joanna de Richardot (1628).
(Sottegem – G. Eylembosch en Fr. Dupon)*

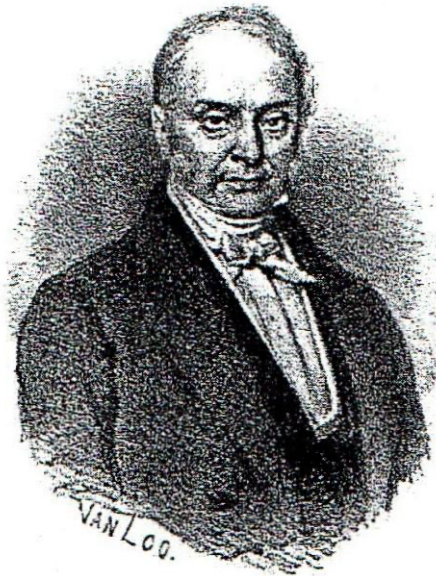
De breuk tussen D'HANE en zijn heerlijk domein was niet meer te lijmen. Later betreurden beide partijen hun extreme houding. Op 14 augustus 1793 wilden de plaatselijke officieren graag naar het prinsenkasteel komen om er over hun geschillen te praten. Wij weten niet of D'HANE-STEENHUYSE nog op deze uitnodiging uitging.....

J.B. D'HANE, Graaf van Steenhuyse, ridder van de Belgische Orde, Kamerheer van Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, Intendant van het Departement van de Schelde, geboren te Gent op 21 augustus 1757, overleed aldaar op 17 januari 1826 en werd in de grafkelder van de familie te Leeuwergem bijgezet.

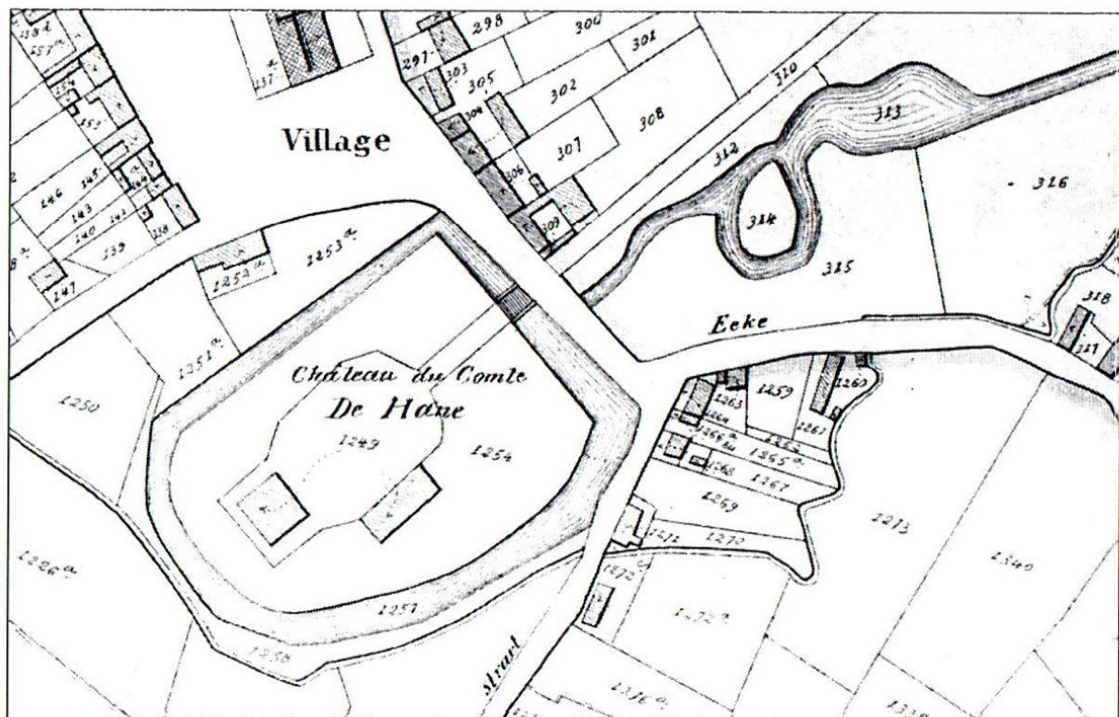
Hij was de laatste heer van de heerlijkheid Steenhuize onder het Ancien Régime.

2. D'HANE -STEENHUYSE L. E. (1788 – 1861)

D'HANE-STEENHUYSE L. E., burgemeester 1826 – 1840 .

Het kasteel van Louis Emmanuel D'Hane Steenhuyse (Plan Cadastrale P.C. Popp, 1860, K.B. Brussel)

Graaf d'Hane - Steenhuyse Louis Emmanuel, (° Gent op 23 november 1788) volgde zijn illustere vader Jean Baptiste op. Hij huwde te Gent op 22 mei 1821 met Virginia Colleta de Kerckhove-d'Ouselghem (° 1801- + 1871). Hij overleed in 1861 op zijn kasteel te Steenhuize en werd in de familiekerk te Leeuwerghem bijgezet. Het huwelijk was echter kinderloos gebleven en het domein ging bij verdeling van 14 Oogst 1872 over op zijn jongere broer Edmond.

Obeïts: Graaf D'HANE-STEENHUYSE Louis Emmanuel en Gravin DE KERCKHOVE -D'OUSELGHEM Virginie (Kerk O.L.V.-Hemelvaart, Steenhuize) .

M

Madame la Douairière d'Hane- Steenhuyse, née de Kerchove
d'Ousselghem, Monsieur Edmond d'Hane- Steenhuyse, Monsieur et
Madame de Kerchove d'Ousselghem et leur fils, le Baron & la Baronne
H. Della Faille d'Huyssae, Madame la Douairière Jules de Kerchove
d'Ousselghem et ses enfants, le Comte et la Comtesse d'Hane- Steenhuyse,
Monsieur & Madame van de Woestyne et leur fille, le Baron et
la Baronne Maekamp de Virelles et leur fille, Monsieur et
Madame van Pottelsberghe de la Potterie et leurs fils, Monsieur et
Madame Camille van Pottelsberghe de la Potterie, Monsieur & Madame
de Ghellinck de Walke et leur fils, le Comte Camille de Lichterode et son
fils, le Comte & la Comtesse Victor van den Steen de Jeday et leurs enfants,
Monsieur et Madame Léon van den Hecke de Lembeke, le Comte et
la Comtesse Amédée de Renesse, Monsieur et Madame Raymond
Borluut, ont l'honneur de vous faire part de la perte douloureuse
qu'ils viennent de faire de

Messire Louis-Emmanuel-Ghislain-Marie
d'Hane- Steenhuyse,

leur Epoux, Frère, Beau-Frère, Oncle et Grand-Oncle, décédé
au Château de Steenhuyse, le 20 Juillet 1861, à l'âge de 72 ans et
8 mois, muni des Sacraments de notre Mère la Sainte Eglise.

Ils recommandent son âme à vos prières.

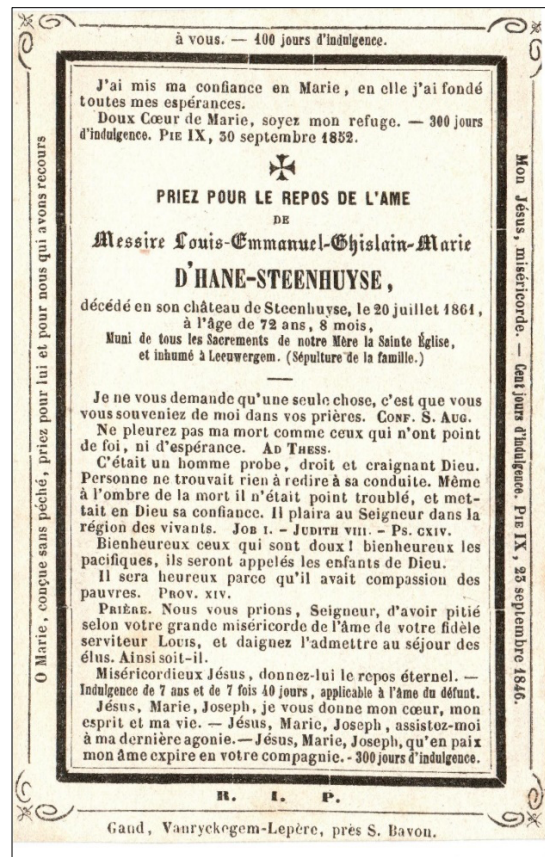
L'Inhumation précédée d'un service funèbre, aura lieu à Leuwerghem le 24 Juillet.

Un second service sera célébré le 31 Juillet, en l'Eglise de St. Nicolas à Sand.

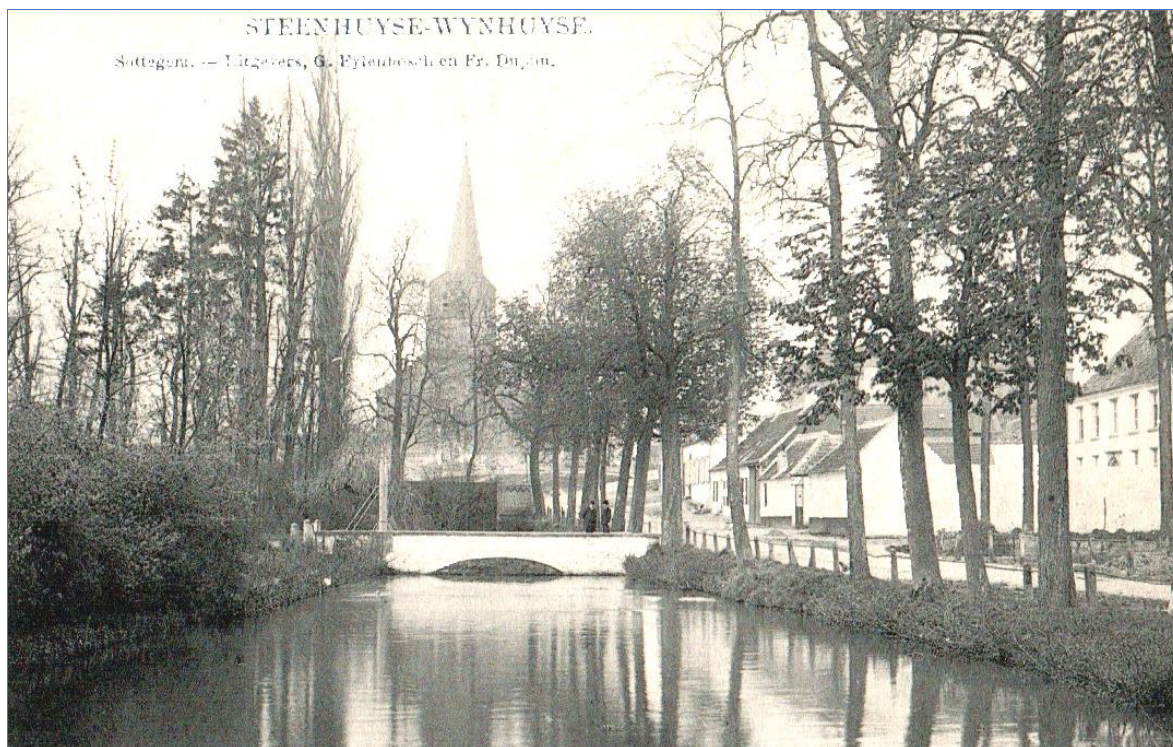
Un troisième service aura lieu à Steenhuyse, le 7 Août.

Château de Steenhuyse, le 22 Juillet 1861.

S. P.

Messire Louis Emmanuel D'HANE-STEENHUYSE décédé en son château de Steenhuyse, le 20 juillet 1861.
(Gand, Van Ryckegem – Lepère, près S. Bavon)

Kasteelbeek (Sottegem - G. Eylenbosch en Fr. Dupon)

3. D'HANE-STEENHUYSE E. J.

(1802 – 1877)

Ook Graaf D'Hane Egmond Joseph bleef na het overlijden van zijn broer Lodewijk het renaissancekasteel bewonen. Hij bleef ongehuwd en bij testament van 6 maart 1875 legateerde hij het domein aan zijn nicht Virginie, het kind van zijn oudste broer Charles. Vanaf 1873 verhuurde hij de kasteelgoederen aan derden. Graaf Egmond overleed op zijn kasteel te Steenhuize in 1877.

Pittig detail

Uit het huwelijk van D'HANE-STEENHUYSE Charles Joseph (1787-1858) met DONS DE LOVENDEGHEM Christine Josephine (1782-1846) werden geboren:

1. D'HANE-STEENHUYSE Emilie Josephine (1804-12 september 1831) .
2. D'HANE-STEENHUYSE Clemence Marie (°16 oktober 1809) huwde **VAN DE WOESTIJNE** Auguste Charles (°1 augustus 1804).
3. D'HANE-STEENHUYSE Virginie Marie (°4 november 1816) huwde MAELCAMP Alfred Victor (°16 september 1812).
4. D'HANE-STEENHUYSE Ernest Marie Joseph (° 16 december 1821) huwde DE MARCHES Marie- Christine.

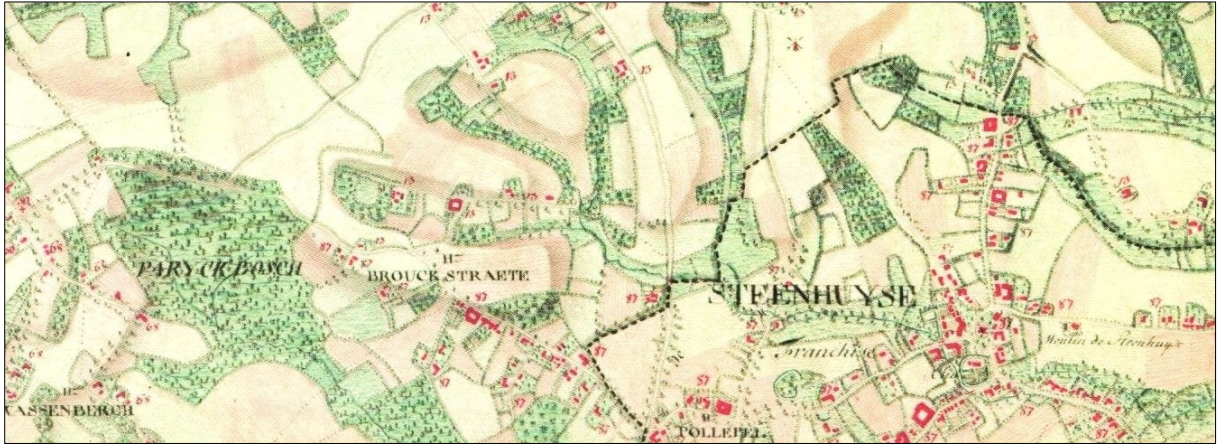
Anno 1861: Comte d'HANE- STEENHUYSE Ernest Marie Joseph et la Comtesse DE MARCHES Marie – Christine (Photographe F. DERON, Bruxelles)

3. PRINSENMOLEN TE STEENHUYSE (1476 – 1927)

Staakmolen Steenhuyse (Fotolabo Limelight, Brussel)

1. PRINS LODEWIJK VAN BRUGGE BOUWDE IN 1476 EEN WINDMOLEN

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van Graaf de Ferraris (1777).

In 1415 huwde Anna, prinses van Steenhuyse en Vrouwe van Avelghem met Jan van Gruuthuse, bijgenaamd van Brugge. Door dit huwelijk kwam het gezag over Steenhuize in handen van een nieuw merkwaardig geslacht, dat in Brugge en omstreken grote vermaardheid genoot. Hun eerste zoon Lodewijk (°1427-1492) voerde de familie naar de hoogste toppen. Hij was mecenas (Gruuthuse- handschrift) en Europees diplomaat.

*Lodewijk van Brugge, prince van Steenhuyse.
(Gruuthusemuseum, Brugge)*

In 1476 liet Lodewijk, prins van Steenhuize, in zijn heerlijkheid een graanmolen oprichten en in 1477 was de bouw voltooid. Twee molenmeesters kwamen in 1477 de nieuwe molen *“prijzen en controleren of hij gemaect was alsoe 't betaemde naer d'inhouden van de vorwaerden “.*

De molen werd in de jaren 1479-80 verpacht aan Adriaan van Brantegem en Jan Wasteels voor 60 lb. parisis. De molenaar stond in voor het onderhoud van *“alle de drayende wercken sonder die asse”.*

In 1484-1485 voerde Maximiliaan van Oostenrijk een open strijd met de Vlamingen, die vasthielden aan de Vrede van Atrecht: hij onderwierp Brugge en uiteindelijk ook Gent, het centrum van de opstandelingen. Steenhuize had van de troepen veel te lijden: de molenpacht werd omwille van oorlogsomstandigheden in 1484-'85 gehalveerd. In 1491-'92 werden, eveneens als gevolg van oorlogsschade, herstellingen uitgevoerd. In de rekening werd gemeld dat molenaar Hendrik Lanckbeen de molen *“anderhalf jaar en zes weken heeft beseten paissivelic, tot half augustus 1492: doen quaem de gaerde te Gheraustberghe, doen moeste hij weg ende de mullen stont stille een jaer. De temmerman moest de molen komen reparerende ende maeckene dater in sticken was (.....) van wercke dat de gaerde ghebrocken hadde inden mullen ende andere quader boeven”.* Wanneer de molen stil stond voor herstellingen werd de molenaar vergoed, o.m. in 1483 met 3,25 groot per dag of in 1485 met 4,5 groot per dag.

In slechte tijden liet de heer de molenpacht in natura voldoen. In 1496 en 1497 bedroeg de pacht 26 zakken graan. Tot in 1506 werd de pacht deels in speciën en deels in graan betaald, dat echter meteen verdingd werd, d.w.z. ten gelde gemaakt.

In 1514 en 1534 werden nieuwe molenstenen te Antwerpen en te Aalst gekocht.

Aan het einde van de 16de eeuw brachten de oorlogen voor de godsdienstvrijheid dood en vernieling over de Nederlanden. Wij zijn over de troebelen te Steenhuize summier ingelicht, maar vast staat dat Prinsmolen tussen 1578 en 1595 door muitende troepen werd vernield. Nog in 1624 werd gemeld: *“et comme par les guerres de Flandres, ledict moulin est dévalisé et ruiné, de fachon quil ne reste que la seulle motte”.*

2. EEN NIEUWE WINDMOLEN (1625-1763)

De heroprichting van de verwoeste molen liet nog lang op zich wachten, zelfs tot na afloop van het Twaalfjarig Bestand. In 1624 liet de prinses van Steenhuize aan de Grote Raad van Mechelen weten dat ze *“pour la meillieure commodité de ses manans un nouvelle motte et moulin à vent”* wilde laten oprichten. Ze wees op de vernieling van de molen tijdens de oorlogen in Vlaanderen. In de aanvraag werd gewezen op het bijzonder statuut van de vrijheerlijkheid Steenhuize: *“Il est de la dame de la Chaulx comme Prinsesse de Steenhuyse, at à cause de la dicte Principauté (tenu immédiatement, et médiatement de la Court à Mons, et Pays d'Haynault) comme justice, haulte moyenne et basse, censsens, rentes, ung moulin à vent et estant neantmoins icelle terre et Principauté enclavée en Flandres, et franche de toutes impositions quelconques que l'on paye audict Flandres, ne subject à personne, hors quelle se relieve de la pairie de Silly.”* Twee advocaten van de Grote Raad te Mechelen lieten op 21 november 1624 weten dat de prinses *“est fondée pour la meillieure commodité de ses manans*

faire ériger une nouvelle mote et molin à vent en sadicte terre en Principaulté, en lieu où par cy devant il n'en a point este”.

De molen mocht dus herbouwd worden op een nieuwe mote in Steenhuize. Uiteindelijk werd toch voor de oude molenwal gekozen !

De prinses van Steenhuize deed een beroep op de Gentse molenaar Pieter D'Hollander. Die richtte aan de huidige Bergestraat in 1625 een nieuwe staakmolen op en zou hem bij het beëindigen van twee huurtermijnen van 12 jaar aan haar overdragen. Op 1 juli 1625 gaf Adriaan Byl , de zoon van Pieter, voor de baljuw en schepenen van het Land van Zottegem te kennen , dat hij aan Pieter D'Hollander een som van 1400 gulden (of 233 £ 6 sch. 8 gr. Vlaams geld) verschuldigd was “ *ter causen vanden coop vanden wint cooren meulen vande princelichede van Steenhuyse.*”

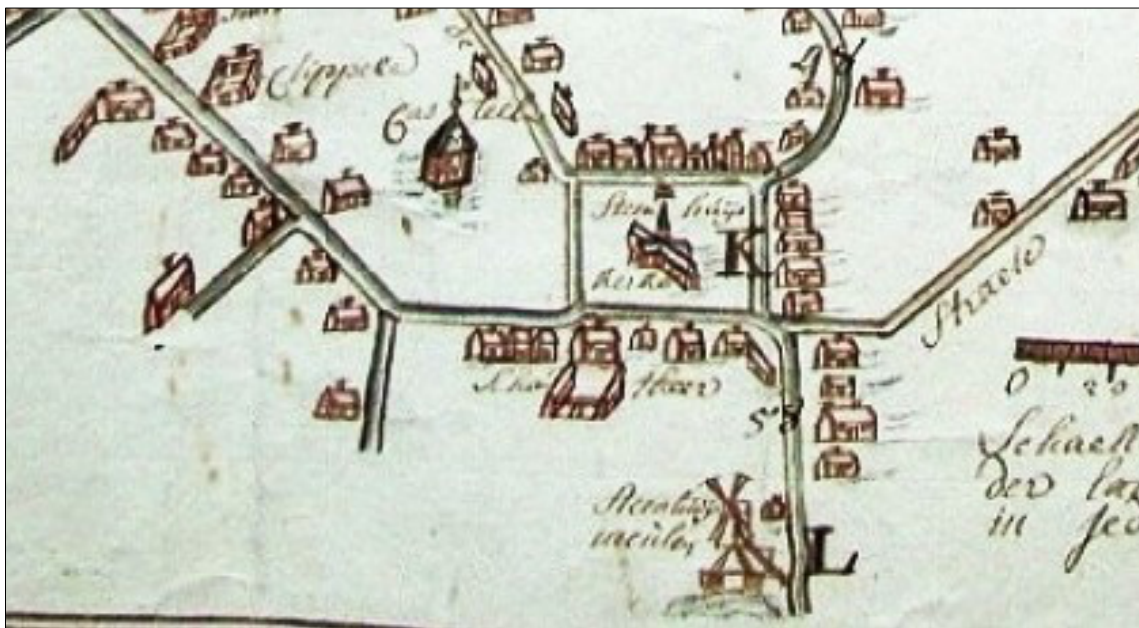
In 1625 werd ook nog het tarief waartegen de dorpingen hun graan konden laten malen vastgesteld op maximum één zestiende van het te malen gebrachte graan.

Aan André D'Hollander (waarschijnlijk een broer) werd de molenberg in pand gegeven, eveneens voor een periode van 24 jaar: “ *..... pour un terme de XXIII ans la motte du moulin à vent dudit Steenhuyse, a André D'Hollander, meunier demeurant à Gand, pour la somme de XXXV florins par an.*” De toekomst voor Pieter en André leken op Prinsenmolen nu wel glansrijk verzekerd, maar de mens wikt en God beschikt..... Pieter overleed echter in 1631, nog tijdens zijn eerste huurtermijn.

Eigenaar Adriaan Byl nam de lopende huur over. Aan het einde van de pachtovereenkomst in 1649 werd de waarde van de molen geschat op 834 gulden en 17 stuivers. Deze som was evenwel omgezet in een rente die in 1651 door de prinses van Steenhuize werd afgelost. De molen was voortaan weer haar eigendom : vanaf 1649 verhuurde Joanna de Richardot de graanmolen aan Jan de Backer voor 200 gulden per jaar.

Deze windreus was evenwel geen lang leven beschoren, “ *mits dat den zelfden meulen ten jaere 1763 door den heere proprietaris is nieuwe opgebouwts.*” De reden van deze herbouw is ons niet bekend. Een oorlogsvernieling is in deze periode uitgesloten. Aangezien men echter uitdrukkelijk melding maakte van een nieuwbouw, sluiten wij niet uit dat de vorige molen per ongeluk was afgebrand.

3. DE STAAKMOLEN UIT 1763 (tot 1927)

AR, Kaarten en Plans nr. I 1325 opgemaakt naar aanleiding van de bouw van Bauwensmolen (1772)

1. GESCHIEDENIS

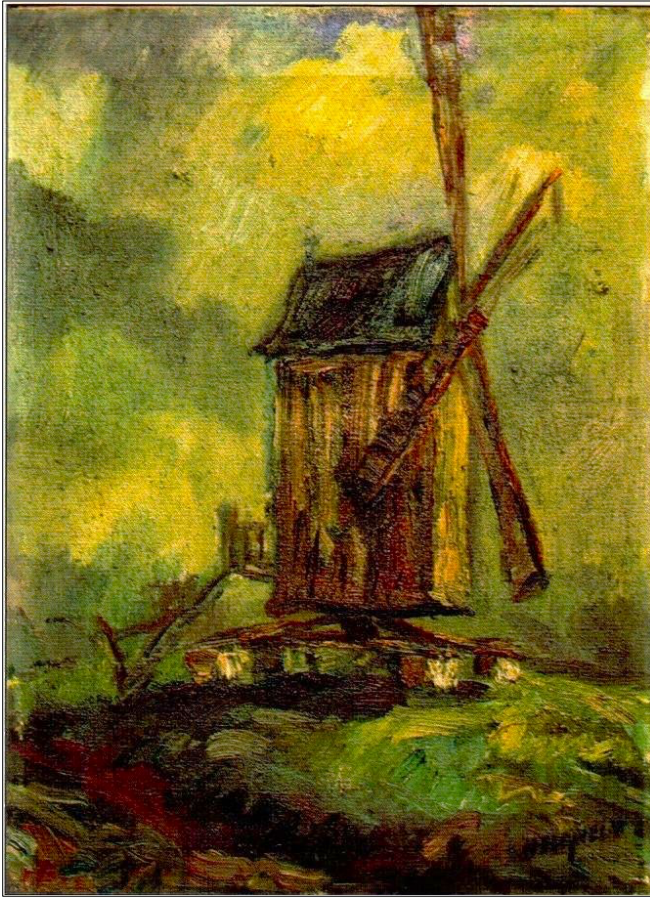
In 1763 onder heer Jan Alexander de Wolf, werd de molen herbouwd voor de som van 500 gulden courant¹⁰. De molenmaker was Martinus de Neve, die een eerste schijf van 400 gulden ontving op 14 augustus 1763 en bijna precies een jaar later het saldo van 100 gulden. De nieuwe molen werd op 12 december 1765 geprezen: 1301 gulden 7 stuivers voor het staande werk en 1125 gulden 16 stuivers voor het draaiende werk: samen 2429 gulden en 3 stuivers. In Steenhuyse verschenen in de tweede helft van de 18de eeuw nog twee nieuwe windmolens (de Bauwensmolen en de Wijnhuizemolen). Aan Martin van der Steen, molenaar, werden daarom in 1774 en 1782 achtereenvolgende pachtverminderingen verleend.

Toen in de zomer van 1794 de Franse troepen de Zuidelijke Nederlanden binnentrokken, aarzelde Jean-Baptiste D'Hane , Graaf van Steenhuyse, geen ogenblik om (net als vele andere adellijke vooraanstaanden) het land te ontvluchten. In 1795 keerde hij uit het Verenigd Koninkrijk terug en vermeed aldus als “émigré” beschouwd te worden: hierdoor bleven de persoonlijke bezittingen van de grafelijke familie behouden.

De Prinsenmolen bleef nog lang behoren tot het rijke patrimonium van de adellijke families d'Hane de Steenhuyse (tot 1879), Maelcamp (tot 1882) en de Clerque-Wissocq (tot 1919). Laatstgenoemde verkocht de molen op 20 december 1919 aan de huurder molenaar Albin Sterck. Na de sloop in 1925-26 van twee andere molens in Steenhuyse-Wijnhuize volgde de Prinsenmolen in 1927. Hij had met enige intervallen, een bestaan van ruim 450 jaar gekend !

¹⁰ H.J.. Herpelinck, Molenecho's – Vlaams tijdschrift voor molinografie, 32 ste jaargang, april-juli 2004: p. 109 en verder.

2. TECHNIEK

De Prinsenmolen te Steenhuize.

Schilderij olieverf op doek 36x25 cm.
gesigneerd HEIRWELH.

De Prinsenmolen was een tweezolder-staakmolen met open voet en diende enkel om graan te malen¹¹ (volgens het pachtcontract van 1649: o.m. tarwe, swijnaert en biernaute). Hij was voorzien van twee maalstoelen: “*de achtermeulen en de cleijnen meulen*” (voormolen). Op de molenas bevonden zich twee kamwielen die enkel een spillegeloop en steenkoppel aandreven.: een koppel grauwe steen en een koppel witte steen.

De vier gemetste teerlingen hadden een deksel of een hardstenen bovenlaag. Pas in 1725 werd bepaald dat de molen stenen teerlingen kreeg (in de plaats van houten blok teerlingen). Daartoe moest de eigenares “*den correeelsteen, calck ende zavel*” leveren.

De aanwezigheid van een “slaepcoetse” voor de molenaar wijst er op dat er soms ook ’s nachts gemalen werd.

Tot op het einde had de molenkap nog steeds de vorm van een kapelledak. De trap had een dubbele leuning en was bevestigd aan het balkon dat de gehele breedte van de molenkast innam. De windwijzer had, volgens de foto van omstreeks 1900 , de vorm van een haan. De pestelroeden waren inmiddels vervangen door de geklinknagelde ijzeren roeden.

De molen heeft nooit een kruihaspel gehad om de molen naar de wind te richten. Het kruien gebeurde steeds door middel van een steekstaart: een horizontale balk die vertrok aan de

¹¹ R.A. Ronse, Prinsdom Steenhuize nr. 126.

buitentrap en iets verder geklemd zat tussen de twee vrij lange houten papen, die de verbinding vormden met de eigenlijke staart. Voorbij de “*hanghel hauten*” was de steekstaart nog ongeveer 2 meter lang. Onder de steekstaart waren er drie naast elkaar gelegen duwstokken, terwijl dicht bij de papen nog een vierde stok aanwezig was. Opvallend waren ook de vrij lange loopschoren (ongeveer 3 m.) aan het uiteinde van de staart¹².

4. DE MOLENAARS OP DE PRINSENMOLEN (1476 – 1927)

Adriaan Van Brantegem en Jan Wasteels (1479), Mattijs Oeghe (1482-1487), Hendrik Lanckbeen en Jan Seys (1489-1499), Joos Stevens (1502-1505), Gillis de Clippele (1506-1512), Hendrik Crombeen (1512-1519), Pieter van Michelbeke (1534-1549 en later, Jan de Mil (1554-1578); Pieter D'Hollander (1625-1631), Adriaan Byl (1631-1649 en kinderen), Jan de Backer (1649-1661); Pieter Fredricx (1674-1676), Pieter Mollaert (1676-1723), Pieter Bauwens (1725-1736), Jan Baptist Maes (1737-1739), Joannes Mollaert (1739-1744), Ludovicus Van Den Hole (1744-1755), Lieven van Asbroeck (1754-1761), Isabella van Meerschaut (1761-1772), Martin van der Steen (1773-1784), N. Schollaert (1800-); August Joseph Moulart (.....- 1835), Jean Baptiste Moulart (1835-), Evarist Moulart (1870-1880) (1880-1890), Lodewijk Benedictgus De Witte, Albin Sterck (1919), Albert Sterck (1923-1927).

Windmolen Sterck (Archief J.P. Ritserveldt)

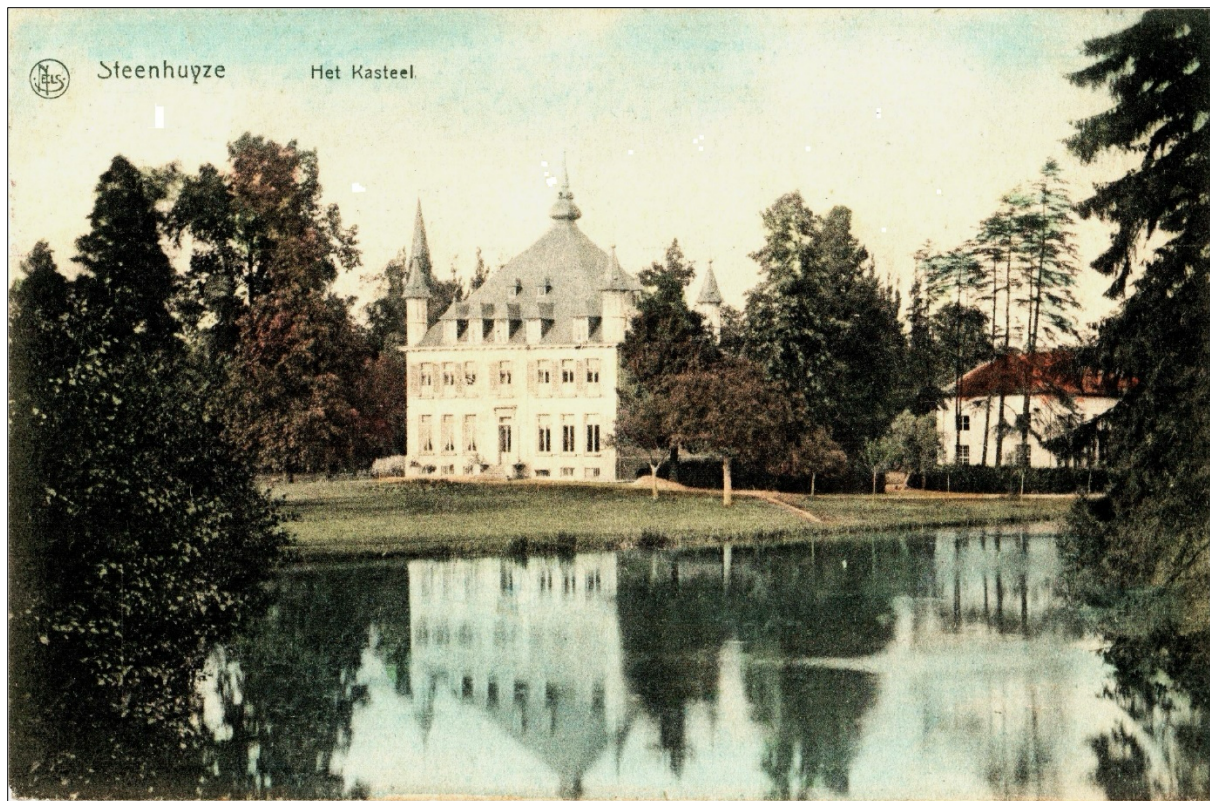
¹² Denewet Lieven, Molenecho's – Vlaams tijdschrift voor molinografie, 32 ste jaargang, april-juli 2004: p. 109 en verder.

BIJLAGE

UIT DE OUDE DOOS (ANNO 1900 – 1940)

Septemberkermis 1935 in Steenhuyse: Jongen vooraan links – groot plan - is Andre Van Lierde. De jongen met hoed - achteraan - is Paul Hysselinckx.

Het Prinsenkasteel omstreeks 1628 gebouwd door Joanna de Richardot. (Prentkaart NELS)

De kasteelhoeve gebouwd in 1774.

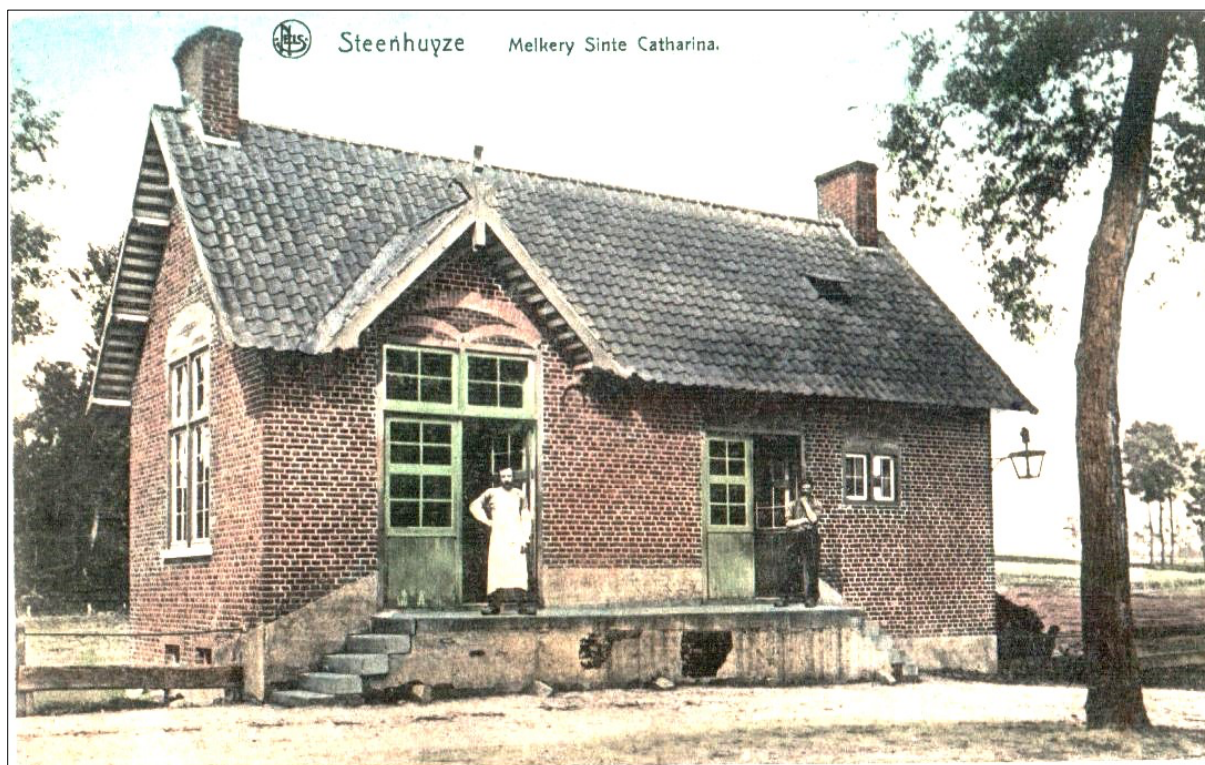

*BERNARD DESMET, Musicien à Steenhuyze-Wynhuyze
Flandre Orientale*

Steenhuyse Dorp: Gemeentehuis en stokerij ELIXIR EDGARD, de beste gezondheidslikeur.

Melkerij St.-Catharina - hoek Eikestraat/Krommestraat (Prentkaart Nels)

Calvarieberg (Sott. gem. - G. Eylenbosch en Fr. Dupon).

INHOUD

Tweehonderd jaar geleden overleed D'HANE-STEENHUYSE J.B.

1. De eerste vermeldingen

1. De allereerste vaststellingen	5
2. D'HANE de LEEUWERGEM	7
3. Het Prinsdom STEENHUYSE onder het Ancien Regime.....	8

2. De Familie D'HANE-STEENHUYSE

1.1 D'HANE-STEENHUYSE Jean-Baptiste (1757-1826)	9
1.2 D'HANE-STEENHUYSE en zijn nieuwe heerlijkheid.....	11
2. D'HANE-STEENHUYSE Louis Emmanuel (1788-1861).....	15
3. D'HANE-STEENHUYSE Edmond Joseph (1802-1877).....	19

3. Prinsenmolen te Steenhuize

1. Prins Lodewijk van Brugge bouwde in 1476 een windmolen	22
2. Een nieuwe windmolen (1625-1763).....	23
3. De staakmolen uit 1763 (tot 1927).....	25
4. De molenaars op de Prinsenmolen (1476-1927).....	27

BIJLAGE

Uit de oude doos (Anno 1900 - 1940.....	29
---	----

